

1. Evaluatie grondstrategie Akkoord van Utrecht 2016

In de grondstrategie Akkoord van Utrecht, vastgesteld GS d.d.21 januari 2014, is in hoofdstuk 6.8 de evaluatie voor aangekondigd: elke 2 jaar, te beginnen in 2016, wordt een evaluatie van de realisatie gemaakt. Dit zal moeten leiden tot een afweging over de inzet van zo nodig meer dwingend instrumentarium. Concreet is daarbij genoemd een wettelijke herverkaveling of onteigening.

De evaluatie kan dus een opmaat zijn voor aanscherping of verruiming van de weergegeven strategie via handelingskader en afspraken met de Gebiedscommissies maar is in eerste instantie met name bedoeld als een graadmeting van de vordering van de natuurrealisatie tot nu toe aan de hand van de weergegeven grondstrategie.

De evaluatie is gestart met in totaal circa negen gesprekken met alle belanghebbenden/ondertekenaars van het Akkoord van Utrecht: terrein behorende organisaties SBB, HUL en NM, NMU, LTO, UPG, de beide programmabureau 's Oost en West, de AVP-coördinatoren voor Oost en West, de beleidsafdeling FLO en de verantwoordelijke gedeputeerde / portefeuillehouder. Aan de hand van een vijftal vragen (zie hierna) is in deze gesprekken doorgesproken over wat goed gaat, wat slecht en welke verbeteringen mogelijk zijn voor de grondstrategie. Specifiek ging het hierbij om:

- Ervaring met verkoop binnen de EHS (tegenwoordige naam NNN: Natuur Netwerk Nederland);
- Voortgang met bestaand instrumentarium binnen de gebieden met prioriteit 1;
- Ervaringen met de verkoop van ruilgrond;
- Inzet van partijen in de realisatie;
- Ervaringen met de opdrachtgever – opdrachtnemer structuur.

Parallel aan de gesprekken is een inventarisatie gemaakt van de financiële stand van zaken van zowel de grondportefeuille als de inrichtingsportefeuille om daarmee een totaalbeeld te krijgen van de financiële haalbaarheid van het restant van de realisatie-opgave Akkoord van Utrecht.

Na een korte uiteenzetting van de vordering en stand van zaken (ijkmoment 1 januari 2016) van de realisatie van het Akkoord van Utrecht (AvU), zijn per item (zoals in de gesprekken aan de orde gekomen) de gespreksresultaten weergegeven in samengevatte vorm.. Samen met de financiële stand van zaken, weergegeven in hoofdstuk 5 is in hoofdstuk 6 een voorstel gedaan voor de wijze waarop de realisatie van het AvU versneld dan wel aangepast kan worden om daarmee de beoogde realisatiedata met de beschikbaar gestelde middelen te behalen.

2. Overzicht voortgang realisatie Akkoord van Utrecht

Ter verdere bepaling van de noodzaak van aanpassingen en/of verbeteringen uit de evaluatiegesprekken met de betrokken partijen, wordt onderstaand een overzicht gegeven van de realisatie tot en met ijkmoment 1 januari 2016.

Weergegeven is het aantal hectare natuur vanaf ondertekening Akkoord van Utrecht 2011 tot januari 2016 beschikbaar gekomen voor natuurrealisatie (door verwerving en/of functieverandering) en de inrichting; in verhouding tot de totale opgave (i.c. 1506 ha) te realiseren voor 2028. Het betreft hier de zogenaamde categorie 1 uit het Akkoord van Utrecht; 1506 ha nieuwe natuur waarvoor de provincie middelen voor realisatie (verwerving/omvorming) én inrichting beschikbaar stelt. De realisatie van de Groene Contour is onderstaand niet weergegeven; op dit moment is de stand grofweg dat er enkele tientallen hectares gerealiseerd zijn van de 'aangewezen' 3000 ha Groene Contour.

	Gerealiseerd 2011-2016	Restant opgave	Opgave met AvU	Gerealiseerd percentage 2016 (op 1/3 van looptijd AvU)
	Ha	ha	ha	%
Inrichting nieuwe en bestaande natuur	565	3641	(2700+1506=) 4206	13,4
Verwerving/functie- verandering.	591	915	1506	39,2

Tabel 1: Realisatie AvU (omvorming-functieverandering én inrichting) volgens Voortgangsrapportage Natuur 1/1/2016 vs. opgave

Uit bovenstaande gegeven blijkt dat het tempo van de realisatie (verwerving/functieverandering) uitstekend past binnen de verstreken tijd vanaf start Akkoord van Utrecht. De voortgang van inrichting lijkt achter te blijven, dit laat zich echter verklaren door het feit dat er (met name vanuit kosteneffectief oogpunt) bij voorkeur zo groot mogelijke gebieden in één keer ingericht worden. Er wordt dus veelal eerst gewacht tot een groot aaneengesloten gebied voor inrichting beschikbaar gekomen is, daarna vindt inrichting plaats.

De conclusie dringt zich op dat met het huidige tempo van realisatie de doelstellingen grotendeels binnen de gestelde termijnen behaald kunnen gaan worden, mits uiteraard de inrichting naar bovenstaande verwachting gerealiseerd gaat worden. Kanttekening is dat er in bovenstaande tabel geen onderscheid tussen internationale natuur (noodzaak gereed 2021) vs. niet-internationale natuur (noodzaak gereed 2028) gemaakt is en meer nog dat naar verwachting de resterende (met name te verwerven) hectares minder makkelijk beschikbaar komen; immers de vrijwillig te realiseren hectares gaan het snelst. Laatstgenoemde maakt het waarschijnlijker dat de inzet van dwingender instrumentarium binnen niet al te lange termijn steeds noodzakelijker wordt.

3. Resultaten gespreksronden met partijen Kopgroep Akkoord van Utrecht:

De resultaten van de gespreksronden met de Kopgroep partijen zijn onderstaand per thema/onderwerp dat uit de bespreking naar voren kwam gerangschikt. Het gaat dan om onderwerpen die door meerdere partijen in de gesprekken genoemd zijn en waar nadrukkelijk gevraagd of geïnformeerd werd naar een verbetering/gewijzigd standpunt of aanpassing van de strategie.

3.1 Voortgang verkoop ruilgronden binnen en buiten begrenzing / zelfrealisatie

De verkoop van ruilgronden buiten de NNN-begrenzing is inmiddels stevig opgepakt en uitgevoerd door de aangewezen Utrechtse Programmabureau 's. De doorverkoop van (al dan niet) ingerichte gronden gelegen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) heeft tot op dit moment nog niet tot nauwelijks plaatsgevonden. Duidelijk is dat de ingewikkeldheid bij verkoop binnen NNN m.b.t. gelijkberechtiging (bijvoorbeeld in beeld bij de moeizame verkoop Vliegbasis Soesterberg) tot vertraging leidt.

Vanuit met name de UPG is de wens geuit om vooral grotere aaneengesloten eenheden binnen de begrenzing te verkopen en eventuele grondruilen tussen eindbeheerders mogelijk te maken. UPG constateert dat de onderlinge samenwerking tussen partijen nog veel te wensen over laat met name als het gaat om verkoop van eigendommen van de traditionele terrein beherende organisaties (HUL, NM en SBB). De provincie zou hier een faciliterende rol in kunnen spelen. Daarbij is er vanuit UPG nadrukkelijk meer gesproken over ruilprocessen in en met bestaande natuur (met name tussen TBO's en landgoedeigenaren) dan door de TBO's. Veel gronden in eigendom van TBO's zijn verkregen door schenkingen en legaten waardoor verkoop van gronden niet aan de orde lijkt. Overigens is het vaak statutair voor de TBO's niet altijd mogelijk gronden te vervreemden. De TBO's merken op dat doordat zij nu (mee)betalen aan de aankoop van de NNN-gronden (binnen de begrenzing) zij keuzes moeten maken in wat ze wel en wat ze niet kunnen en willen beheren; dit wordt door de andere partijen herkend als een wat terugtrekkende beweging van de TBO's. Anderzijds meldt bijvoorbeeld HUL het missen van coördinatie bij de realisatie van ruilen maar ook bij het moment waarop vanuit Provincie of programmabureau besloten wordt tot koop of verkoop van gronden zowel binnen als buiten het NNN. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat het verkoopproces van NNN-gronden (gronden binnen de begrenzing) op dit moment nog niet in zijn volledigheid en in volle tevredenheid door de programmabureau's wordt opgepakt. Met name gezien de ingewikkelde gelijkberechtigingsproblematiek lijkt de verkoop te stagneren. Daarnaast lijkt de gelijkberechtigingsdiscussie de provinciale rol van aankopende partij onhandig te maken; immers de mogelijkheden van zelfrealisatie (eindbeheerders kopen zelf grond aan binnen NNN, zonder eigendomstussenkomst van Provincie; waarmee de grond direct bij de eindbeheerder landt) worden daarmee bemoeilijkt. De bestuurder herkent de toename van 'ingewikkeldheid' van het verkoopproces met name binnen NNN ten opzichte van de periode voor de gelijkberechtigingsdiscussies. Mogelijk heeft die ingewikkeldheid geleid tot een wat achterblijvende handelingsnelheid. Tenslotte vereist zelfrealisatie dat er duidelijke criteria en randvoorwaarden worden meegegeven aan de beheerder; en dat deze (gelijk als bij de TBO's) gehandhaafd worden.

Voorgesteld wordt in overleg met de TBO's en UPG te treden hoe om te gaan met gronden binnen NNN die aangeboden worden maar waar om verschillende redenen enerzijds soms geen belangstelling is door TBO's en anderzijds de TBO's juist willen acteren in de aankoop. Samenvatting van de gesprekken is dat er bij deze problematiek naar de Provincie gekeken wordt om partijen te faciliteren opdat een ieder zijn rol in de zelfrealisatie beter op kan pakken. Dit lijkt een logische rol gezien de aanwezige expertise en kennis bij de (grond)medewerkers van de Provincie Utrecht.

Natuur- en Milieufederatie Utrecht (NMU) biedt aan een voorstel namens de TBO's uit te werken en aan te bieden voor een nieuw grondpositieoverleg. Een grondpositieoverleg zou met alle beoogd beheerders (in aanwezigheid van alle partijen) moeten plaatsvinden waarbij we van elkaar te weten komen wie waar belangen en ambities heeft en wie welke natuurgonden als eindbeheerder op het oog heeft.

Het lijkt zinvol dit voorstel van de NMU te omarmen en gezamenlijk verder uit te werken. Dat komt zowel de verkoop van ingerichte gronden in de NNN ten goede als de inzet voor zelfrealisatie van eindbeheerders in de realisatie van de ontwikkelopgave.

3.2 Inzet zwaarder instrumentarium

Met de verdere voortgang van de realisatie via gebiedsprocessen, wordt het ook duidelijker op welke punten en concreet bij welke gebieden of kavels realisatie van natuur vrijwillig niet mogelijk lijkt. Met de vaststelling van prioritaire gebieden is op termijn, naast het bieden van volledige schadeloosstelling (v.s.) bij vrijwillige verwerving (of functieverandering) ook zwaarder instrumentarium, lees: onteigening, mogelijk. Tot nu toe wordt met inzet van v.s. met name bij vrijwillige grondtransacties de verkopende partij maximaal bediend; terwijl daar waar aankoop vrijwillig niet (lijkt) te lukken er nog even geen verdere actie wordt ondernomen. Het instrumentarium van v.s. sorteert echter nadrukkelijk voor en moet gezien worden als het minnelijk traject in een onteigening/onvrijwillige verwerving.

Partijen pleiten veelal, zeker nu de einddatum waarop we klaar moeten zijn (internationale opgave 2021; totaal AvU 2027) in zicht komt, voor de inzet van zwaarder instrumentarium (onteygning). 'De bestuurlijke wens is nadrukkelijk om de gestelde termijnen (ook die van 2021) te behalen en daarmee de benodigde functieverandering/verwerving én inrichting gerealiseerd te hebben'. Hiervoor is wel de randvoorwaarde dat de begrenzingen duidelijk en helder moeten zijn en blijven. Concreet meldde NMU hierover: "graag nu lijnen trekken en dat wordt het dan" opdat vanaf nu (en niet daarmee wachten tot 2021-2027) duidelijker in gebiedsprocessen vermeld kan worden dat de Provincie de gronden nodig heeft en ook zal verkrijgen desnoods minder vrijwillig. Vanuit de beleidsafdeling kwam de wens naar voren om een specifieke set van aanvullende spelregels op te stellen voor de restantopgave.

Er wordt echter wel geconstateerd dat over gaan tot onteigening een ingewikkeld, meerdere afdelingen overstijgend en tijdrovend proces is, waarvoor op dit moment de programmabureau 's onvoldoende kennis en capaciteit ter beschikking hebben. De nodige kennis en kunde die noodzakelijk is, is in ieder geval afdelingen overstijgend. Partijen pleiten voor een professionele houding bij de aankoop van gronden, genoemd wordt de problematiek van verontreinigingen maar ook de wens om het in één keer goed te doen.

Geconcludeerd wordt dat de wens tot inzet van zwaarder instrumentarium vrijwel door alle partijen wordt onderschreven. Het verdient daarbij wel aanbeveling om een zeer professionele organisatie in het leven te roepen, naast de huidige realisatie-organisatie van programmabureau 's, om optimaal de benodigde kennis en kunde in dit proces in te kunnen brengen. Daarbij is het van belang te focussen op die gebieden waar vanuit de gestelde termijnen en opgaven ook het meest urgent onvrijwillige verwerving nodig is. Dit kan en moet parallel lopen aan het proces van vrijwillige verwerving, maar er wel toe leiden dat voor het verstrijken van de deadlines alsnog de verwerving, desnoods niet vrijwillig, gerealiseerd wordt.

3.3. Strategische grondvoorraad

Door veel partijen wordt onderkend dat met de realisatie van het Akkoord van Utrecht zeker niet alle spelende thema's en problemen in het landelijk gebied ter hand genomen zijn. Het is daarbij wel duidelijk dat grond en specifiek grondposities bij de aanpak van die problematiek een grote rol spelen. Partijen vragen vanuit diverse invalshoeken dan ook om in de nabije toekomst vanuit andere thema's ruilverkavelingen of aankopen weer mogelijk te maken. Gepleit wordt voor een totale visie voor het landelijk gebied op basis waarvan een discussie over de inzet van grond ruimer dan alleen ten behoeve van de natuuropgave gevoerd kan worden.

Een door meerdere partijen genoemde strategische grondvoorraad kan nadrukkelijk bijdragen aan de realisatie van meerdere doelen in het landelijk gebied. Het is de partijen wel duidelijk dat hiervoor aanvullend budget noodzakelijk is; immers het budget voor natuurrealisatie zit nu (grotendeels) vanuit het mechaniek grond-voorgrond besloten in de grondposities (ruilgronden buiten het Natuur Netwerk Nederland). Binnen deze bestuursperiode blijft de nadruk bij de verkoop van (ruil)gronden liggen op het realiseren van of binnenhalen van

middelen ter realisering van de natuuropgave. Inzet van gronden kan dus alleen indien dit los staat van (de financiering van) de natuurrealisatieopgave.

Geconcludeerd wordt dat het idee van een (strategische) grondbank door veel partijen omarmd en toegejuicht zal worden. Van belang is dat hiervoor andere financiële middelen nodig zijn of constructies bedacht moeten worden, aangezien het budget voor de natuuropgave nu grotendeels moet komen uit de verkoop van de grondvoorraad. De provincie kan een initiërende rol nemen voor de opzet van een grondbank en kan de zoektocht naar financiële constructies met en van andere partijen faciliteren; dit mag echter niet ten koste gaan van de snelheid van de verkoopopgave ten behoeve van de natuurrealisatie.

3.4 Realisatie Groene Contour

Veel partijen benoemen de voortgang van de realisatie (of liever het achterblijven van voortgang realisatie) van de Groene Contour. Met het Akkoord van Utrecht is afgesproken dat de Groene Contour planologische bescherming krijgt, maar dat de Provincie Utrecht geen middelen steekt in de realisatie (i.c. verwerving/afwaardering en inrichting). Het uitgangspunt was dat partijen met eigen middelen de afgesproken 3000 ha zouden realiseren; partijen constateren dat voor het goed functioneren van de natuur de invulling van zeker een aantal onderdelen binnen de Groene Contour noodzakelijk is. Op dit moment blijft de realisatie ernstig achter (slechts enkele tientallen hectares zijn of worden op dit moment gerealiseerd). Voor partijen, als bijvoorbeeld de TBO's, is het lastig om hier grote delen van hun financiën in te zetten, terwijl voor de realisatie van de 1506 ha ook bijdragen van de TBO's gevraagd wordt, zowel voor omvorming als voor inrichting. Het Utrechts Landschap pleit er voor om de Groene Contour positiever te benaderen en met alle betrokken partijen bijvoorbeeld in Kopgroep-verband voorstellen tot realisatie uit te wisselen en te concretiseren. LTO meldt hier dat als de voortgang van de Groene Contour achterblijft het wellicht te overwegen is deze opgave te schrappen.

Algeheel is de conclusie gerechtvaardigd dat er specifiek een wens is om in een apart gremium de realisatie van de Groene Contour te bespreken en uit te werken; dit kan aansluiten bij de geste van NMU om gezamenlijk met de TBO's en andere partijen te bezien in hoeverre zelfrealisatie (en in dit geval dus ook specifiek van de Groene Contour) verder opgepakt kan worden. Juist vanuit de positie dat de Provincie geen middelen en zeer beperkt menskracht inzet op de realisatie van de Groene Contour, zoals afgesproken met het Akkoord van Utrecht, is een initiatief van bijvoorbeeld de NMU toe te juichen.

4. Financiële stand van zaken realisatie Akkoord van Utrecht

In het kader van de evaluatie van de nota grondstrategie is ook naar de financiën gekeken. Bij het opstellen van de Grondstrategie in 2014 zijn de kosten voor aankoop/omvorming (1.506 ha) en inrichting (4.206 ha) ha geraamd op ca. €200 mln voor de periode 2011 tot en met 2027. Tevens is een inschatting gemaakt van de beschikbare middelen, die ook uitkwam op ca. €200 mln. Bij de financiële evaluatie is gekeken hoeveel hectare reeds is verworven en ingericht volgens de Voortgangsrapportage natuur 2016 (stand van zaken per 1 januari 2016) en hoeveel geld daaraan is besteed in de periode 2011 tot en met 2015. Tevens is gekeken wat de opbrengsten waren van de grond en opstallen die in het kader van grond-voor-grond¹ zijn verkocht.

Voor de kosten is het beeld als volgt:

€200 mln	benodigde middelen 2011-2027
<u>€ 59 mln</u> -	uitgegeven 2011-2015
€141 mln	resteert
<u>€143 mln</u> -	nodig voor restant opgave o.b.v. realisatiecijfers VRN en uitgangspunten Grondstrategie
- € 2 mln	geraamd tekort

In de Grondstrategie is rekening gehouden met opbrengsten uit grond voor grond van €35,4 mln. Op dit moment is daarvan ca. €19 mln gerealiseerd. Op basis van de huidige grondvoorraad is de verwachting dat de totale opbrengst iets hoger uit zal komen dan de geraamde €35,4 mln. Hier zit echter een aantal onzekere factoren aan.

Er lijkt op basis van de huidige cijfers een zeer beperkt tekort te ontstaan van €2 mln op een totale begroting van €200 mln. Gezien de langere looptijd (t/m 2027) van dit programma is een afwijking van 1% ruim binnen de verantwoorde marge. Belangrijkste oorzaken van het nu geraamde tekort zijn:

- de aankoop/omvormingskosten liggen iets hoger dan geraamd. Daar staan aan de verkopkant echter ook iets hogere opbrengsten tegenover;
- er is in een aantal gebieden extra kosten gemaakt voor natuur, waar in de Grondstrategie geen rekening mee gehouden was.

In de nota grondstrategie is voorzichtig gerekend met de verwachte opbrengsten. Het is mogelijk dat het beperkte tekort wat we nu zien in de toekomst (deels) wordt gecompenseerd door meevallende opbrengsten en bijvoorbeeld doordat minder hele agrarische bedrijven opgekocht hoeven te worden dan waar mee rekening is gehouden. Het is voor de komende periode wel van belang om de kostenkant goed in het oog te houden en te monitoren, omdat het onzeker is of er daadwerkelijk meer opbrengsten gerealiseerd kunnen worden.

Mocht er daadwerkelijk een tekort gaan optreden, dan zal dat waarschijnlijk pas aan het einde van de periode (dus richting 2027) zijn. Het kan zijn dat we dan uiteindelijk minder hectares kunnen omvormen en/of inrichten voor natuur. Omdat de internationale opgave al in 2021 gereed moet zijn, zal een tekort waarschijnlijk ten koste gaan van de provinciale natuuropgave, die zodoende niet geheel gerealiseerd kan worden. In 2018 wordt opnieuw geëvalueerd, zodat we goed de vinger aan de pols kunnen houden.

¹ Een deel van de financiering van het rijk voor de internationale natuuropgave heeft de provincie ontvangen in de vorm van te verkopen gronden en opstallen.

5. Suggesties en conclusies

Om binnen de resterende realisatieperiode de gemaakte afspraken AvU te kunnen realiseren, worden op basis van de gevoerde gesprekken concluderend de volgende suggesties meegegeven:

1. Grondpositie-overleg / grondtafel

Ten aanzien van verkoop ruilgronden binnen en buiten begrenzing en de mogelijkheden voor zelfrealisatie (aankoop en functieverandering door eindbeheerders): Geconstateerd wordt dat de verkoop van gronden buiten de begrenzing redelijk naar wens verloopt. Voor de gronden binnen NNN wordt geconstateerd dat zowel de verkoop, als de aankoop door eindbeheerders (zelfrealisatie zonder tussenkomst Provincie) lastig is. Daarnaast constateren partijen dat er onderling beter afgestemd kan worden welke wensen en interesses er aanwezig zijn ten aanzien van grondposities. De Provincie kan en zou hier een rol moeten oppakken om haar aanwezige expertise en kennis in te zetten en te gebruiken voor zelfrealisatie door eindbeheerders. Daarnaast verdient het voorstel van NMU om een nieuw grondpositieoverleg van de grond te brengen nadrukkelijk navolging.

2. Inzet zwaarder instrumentarium

Vooraf voor de restant opgaven, waar via zelfrealisatie de opgave niet bereikt kan worden, zal in de resterende periode meer nadruk gelegd moeten worden op minder vrijwillige verwerving. Dit vergt specifieke kennis en deskundigheid van de provinciale organisatie. Voorgesteld wordt een specifiek team hiervoor aan te wijzen dat zowel grond- als ruimtelijke ordeningstechnische kennis combineert en specifiek aan de slag gaat met het voorbereiden van onteigeningen/ een specifieke aanpak ten behoeve van de restantopgave. Uiteindelijk zal altijd parallel aan de uitwerking van de onteigening het minnelijke traject doorlopen moeten worden, opdat uiteindelijk onteigening tot een minimum beperkt kan worden.

3. Strategische grondvoorraad

Partijen constateren dat het hebben van een strategische grondvoorraad de realisatie van andere (dan natuurrealisatie) doelen in het landelijk gebied nadrukkelijk gaat helpen. Van belang is dat het hebben van een grondvoorraad/het in portefeuille houden van gronden geen nadelige financiële gevolgen of gevolgen voor het tempo van natuurrealisatie mag hebben. De provincie kan met betrokken partijen in het landelijk gebied onderzoeken of en hoe een grondbank/strategische grondvoorraad opgezet/in portefeuille gehouden kan worden. Essentieel daarbij is dat de zoektocht naar financiële constructies met en van andere partijen nadrukkelijk moet slagen om een grondbank/-voorraad financieel overeind te houden.

4. Groene Contour

Partijen constateren dat de voortgang van de realisatie van de Groene Contour ernstig achterblijft. Vanuit de NMU is toegezegd om gezamenlijk met de TBO's en andere partijen te bezien in hoeverre zelfrealisatie specifiek van de Groene Contour verder opgepakt kan worden. Dit initiatief zou ondersteund moeten worden, waarbij de Provincie een faciliterende bijdrage kan leveren.

5. Financiën goed beheersen

Uit de financiële evaluatie blijkt dat er mogelijk aan het eind van de periode een zeer beperkt tekort optreedt, waardoor mogelijk niet alle hectares uit het Akkoord van Utrecht gerealiseerd kunnen worden. Mogelijk wordt dit opgevangen aan de opbrengstenkant, maar dit is onzeker. Gezien de lange looptijd van het programma is een nu geraamd tekort van 1% op het totaalbedrag zeer ruim binnen de toegestane marges. Het is echter welzaak om financieel de vinger aan de pols te houden en welbewust afwegingen te maken die gevolgen hebben voor de kosten aan de ene kant en de opbrengsten aan de andere kant. In de evaluatie van 2018 worden de financiën opnieuw tegen het licht gehouden en kan bezien worden in hoeverre nog steeds binnen het beschikbare budget gewerkt wordt.